

עין משפט‏‏**ג**‏**ר**‏**מצוה**

ע:

אַלמָא לא קני ליה רביה. והא דאמר צפ"ק דקידושין (דף טו. ושם) דעבד עברי גופו קנוי היינו לענין שצריך גט שחרור ואין יואל באמירה בעלמא אצל לענין מזות לא והא דשרי בשפחה כנענית היינו משום שצריך שיעבוד את רבו צין ציוס צין צלילה כדכתיב (דברים טו) כי משנה

שכר שכי עבדך דשכיר קרייה רחמנא וא"ת דמשמע דמטעמא דקני ליה רביה יש לו ליפטר והלא עבד כנעני גופו חייב בפסח למ"ד (פסחים דף כא:): נשים בראשון חובה ואפילו למאן דאמר (סו) רשות מכל מקום שרי לאכול פסח והכא כתיב לא יאכל בו וי"ל דאי הוה קני ליה רביה לא הוה אכל אלא בהמנחת רבו כעבד כנעני ולא בהמנחת אחרים:

אַלְא אַלְפִּנוּי. וא"ת וכי בשביל לאפנויי כתב שקר דכתב לא יאכל בו והס אכולין ואמר ר"י דאיכא לאוקמי קרא בשכיר ומושז עובד כוכבים ומכל מקום לגופיה לא איצטריך דלא עדיף מערל וכן נכר ובהדיא דריש במכילתא הכי מושז זה גר תושב שכיר זה העובד כוכבים וי"וא"ת כיון דלעובד כוכבים לא איצטריך לכמוז מושז ושכיר יאכל בו ונוקמיה בישראל ולאפנויי ואמר רבינו יצחק דאס כן הוה משמע גזירה שוה להקל והוה דרשינן גזירה שוה להמיר אונן בפסח והא דילפינן לקמן (דף עג.) דאונן אסור בפסח מגזירה שוה דממנו ממנו ממעשר לא הוי דרשי הכי אלא הוה מוקמינן לאסור ערל במעשר כדלקמן (דף עד.): **שְׂדֵי** חד אַלְמֵד וחד אַמְלָמֵד. והוי כאילו כתיב הכא מושז שלא לגורך והכא שכיר שלא לגורך ואע"ג דהכא מושז והכא שכיר הויא שפיר ג"ש דתני דבי ר' ישמעאל (נעיל דף פ:): זו היא שיצה זו היא ציאה א: **אֵי** מה פסח אינן אסור בו. אר"י אע"פ דתנן צפ' האשה בפסחים (דף כא:): דאונן טובל ואוכל פסחו לערב ומוקמינן ליה בגמרא כמ"ד איניות לילה דרבנן ולא העמידו דבריהם במקום כרת הכא מצי למימר דאתיא אפי' אליבא דמ"ד איניות לילה מדרבנן

דלא הוי דרבנן אלא כשמת ציוס או נקבר ציוס למאן דאזיל בתר קבורה דלא תפיס לילו עמו מדאורייתא אצל אס מת צלילה הוי אונן כמת ציוס דהיינו כיוס מר והא דפריך בפרק טבול יום (נחמס טז: ושם) וסבר רבי שמעון איניות לילה דרבנן והתניא רבי שמעון אומר שלמים כשהוא שלם הוא מציא ולא כשהוא אונן מניין לרבות תודה כו' מניין לרבות פסח כו' קתני מיהא פסח התם לא מצי לשנויי כשמת צלילה דמשמע ליה דמרבי ליה לענין הצאה דאין יכול יפסוק האיניות עד הלילה שהוא התחלת זמן אכילתו ואמאי אסור להציא: **אֵת** תרומה אונן אסור בה. בלא גזירה שוה הוה מצי למיפטר דליתסקר אונן בתרומה מדאיתקש תרומה לצבורים לקמן (דף עג.): ובכורים למעשר ומיהו בכמה מקומות יכול לומר וליטעמין ולא קאמר: **שְׂבִי** מעשים ברותים. הוה מצי למימר שכן נכרתו עליה י"ג בריתות: **הַבָּר** נפישן. בלא הך נפישן מצי ה"מ למימר דכרת עדיפא ליה כדלקמן (דף עג.): **דַּפְסָח** גופיה **בַּמַּעֲשֶׂר גַּמֵּר**. פירוש בגזירה שוה דממנו ממנו וא"ת ושאר כל הקדשים מנגן דכל הקדשים אסורים לאונן כדאמר בזבחים צפ' טבול יום (דף קא:). מק"ו ממעשר ואק"ו איכא למיפטר מה למעשר שכן טעון כסף לורה דהכי פריך רבא גופיה צפ' בתרא דמכות (דף פ:): גבי הא דיליף מלקות צאובל תודה ושלמים חוץ לחומה צק"ו ממעשר וי"ל דשאר קדשים גמרינן מפסח בהיקשא דזאת התורה דהתם איתקוש כל הקדשים כדאמר צפ"ק דזבחים (דף ד:): ובמנחות צסוף התודה (דף פג:): וצההוא קרא כתיב גמי פסח דדרשינן וי ציוס לוותו זה צבור ומעשר ופסח ואע"ג דצההוא קרא גמי כתיב ולמילואים שהם קדשי שעה וקדשי שעה גאכלים צאניות כדמוכח צפ' טבול יום (נחמס קא:): לאו בכל קדשי שעה קאמר דנאכלין צאניות אלא צהנהו דאיירי צהו התם דוקא והא דמשמע בפרק איזוהי מקומן (סד דף ג:) דהוי פלוגתא צדצר הלמד בגזירה שוה אס חוחר ומלמד צהיקשא היינו היכא דמלמד קודש ואיכא למ"ד התם דוקא דכי הוו שניהם קודש דאין חוחר ומלמד אצל הכא דמעשר דגן חולין הוא לכולי עלמא חוחר ומלמד צהיקש כדאשכחן התם צהדיא שלמדנו לתודה צצאה מן המעשר מדאיתקש לשלמים ושלמים גופייהו גמרי שס שס ממעשר (סס): **אֵי** מה פסח מילת זכריו ועבדיו מעכבתו בו'. תימה דהא הך סוגיא כר' אליעזר ור' אליעזר גופיה דריש במכילתא דמילת עבדיו אין מעכבת אדם מלאכול פסחם ודריש אז יאכל צו העבד ואמר רבינו יצחק דגמי' לפוס רהיטא נקט כר' עקיבא דדריש אז יאכל צו האדון ולר"א מוכריו פריך: **בֵּו** אינו אוכל אב"א אוכל הוא בתרומה. אצל מילת זכריו ועבדיו מעכבת בתרומה בג"ש דמושז ושכיר וצו דכתיב ציה אתא למימר דאינה מעכבת במ"ה ומרור:

ט (**הבֵּי** גרסינן ב"ר ער"א לא יאכל בו צמה ל'. ולא גרסינן מושז ושכיר דהא אוקימנא קרא כר' לגזירה שוה ועקרנא ליה מפשטיה לגמרי):

הערל פרק שמיני יבמות

הכא גמי לא קני. גופיה לרביה וישראל מעליא הוה וחייב צפסח: **ושמעין ליה לר' אליעזר דאמר מופנה מזד אחד למדין**. אס אין להשיב ואס יש להשיב משיצין וכאן יש תשובה מה לפסח שכן חייצין עליו כו' כדלעיל. ולקמן בפרק מלות חלילה (דף קד.) שמעינן לרבי אליעזר דאמר מופנה מזד אחד למדין ומשיצין דקתני חלנא צשמאל פסולה ור' אליעזר מכשיר ואמרין מ"ט דתנא קמא יליף רגל רגל ממזורע דכתיב ציה על צהן רגלו הימנית" וקרא יתירא הוה דכיון דכתיב על דס האשס"י וצדס האשס כתיב צרגל מנינת * ולא הוי צעי למיהדר ומכתציה צשמן ואמרין צמנחות צפ"ק (דף י:.) מופנה הוה למדרשיה יד יד לקמיצה רגל רגל לחלילה און און לרציעה ורבי אליעזר מכשיר חלילה צשמאל דלא גמר ממזורע דאיכא למיפטר מה למזרע שכן טעון עץ ארו ואזוב ושיי תולעת ומקשינן התם (ולקמן דף קד.) ורבי אליעזר לא יליף רגל רגל ממזרע והתניא מנין לרציעה שהיא ציימן כו' ומשינן און און מופנה רגל רגל לא מופנה. ואע"ג דג"ש מופנה מזד אחד הוה דרגל דמזרע מופנה הואיל ורגל דחלילה לא מופנה פריצין: **ציון** דלגופיה לא צריך. לא מושז ולא שכיר דלא אפשר לאוקמינהו כפשטיהו כלל הוה ליה תרי קראי ימירי: **שדי חד אלמד וחד אלמלד**. ומופנה משני צדדים צדרי הכל למדין ואין משיצין אפילו יש להשיב: **מה פסח אונן כו'.** דילפינן (לקמן דף עג.) לכולהו קדשים ק"ו ממעשר: **מעשים כרותים צדצר העצד**. סימנא הוה ומפרש ליה: **וענוש כרס**. על המילה: **ומיוס זכריו ועצדיו**. אס יש לו צן ראוי למול אז עבד למול אסור האז אז האדון לאכול פסח אא"כ מלו דכתיב (שמות יג) המול לו כל זכר ואז יקרב וגבי עבד כתיב ומלתה אותו אז יאכל צו וי האיש צעליו דאי משום עבד הא כתב כל ערל לא יאכל צו: **אדרבא אינוס**. פסל טפי מערלות דהא אית ציה חומרא שנוהג כל שעה שמת לו מת אצל ערלות דגופיה

משמל פעס אחת שוב אינה חוררת עליו: **לא מציס אמרת**. דניליף תרומה מפסח לענין איניות וימוקי קרא דמיטעוטא לערלות: **צנקינן ערלוס דכתיב גופוים דפסח**. ולא מגמרינן לה וי מתרומה צג"ש דמושז ושכיר וילפינן איניות כו': **ממעשר גמר**. לקמן בפרקין (דף עג.): ה"ג **מפסצנרא ערלוס דגופיה הוה ליה לרצווי כו'**: המרת

ממשל פעס אחת שוב אינה חוררת עליו: **לא מציס אמרת**. דניליף תרומה מפסח לענין איניות וימוקי קרא דמיטעוטא לערלות: **צנקינן ערלוס דכתיב גופוים דפסח**. ולא מגמרינן לה וי מתרומה צג"ש דמושז ושכיר וילפינן איניות כו': **ממעשר גמר**. לקמן בפרקין (דף עג.): ה"ג **מפסצנרא ערלוס דגופיה הוה ליה לרצווי כו'**: המרת

ט (**הבֵּי** גרסינן ב"ר ער"א לא יאכל בו צמה ל'. ולא גרסינן מושז ושכיר דהא אוקימנא קרא כר' לגזירה שוה ועקרנא ליה מפשטיה לגמרי):

מסורת הש"ס

א) [צ"ל אלעזר]. ב) [לקמן עד. שבת פד. קלח. צ"ק כה: מדה כג:]; ג) [נטעות וכן נעיל סח: ולקמן על. ליתא]; ד) [נעיל סח: לקמן על.]; ה) [פסחים טז, 1]; ו) [ויקרא יד, ט] [שם]; ז) [ז"ל ונוקיס. יעב"ץ, וי] [צ"ל לתרומה]. ח) [ושם היטיב מוספוס כחכות לח: ד"ה מי אחיה]; ט) [ושם ד"ה ומה מעשר וכו' הניחו צמימה]. י) [נחמס י:]; יא) [צפ"א אינו, שם]

תורה אור השלם

1. וכל דף לא יאכל קדש תושב ביהן וְשִׁכָּרִי דא יאכל קדש: ויקרא כב י 2. וכל עבד איש מקנת כסף ומלְתָהּ אִתּוֹ אִזּוּ יאכל בו: שמות יב מד 3. וְכִי יִגְדֹר אֶתְּךָ גֵּר וְעָשָׂה פֶסַח לַיהוָה הִמּוֹל לוֹ כָּל זָכָר וְאִזּוּ יִקָּרֵב לַעֲשֹׂתוֹ וְהָיָה בְּאוֹרֹחַ הָאָרֶץ וְכָל עָרְלֹא לֹא יֵאכֹל בו: שמות יב מח 4. וְיֹאמְרוּ יְיָ אֱלֹ מִשְׁחָ וְאֶהְיֶה פֶסַח לְיְיָ הַפֶּסַח כָּל בֶּן גֵּר לֹא יֵאכֹל בו: שמות יב מג

גליון הש"ס

רש"י ד"ה ושפתי' ליה כו' ולא הוי בצי' לביהדר. עיין לקמן קד ע"א ברש"י ד"ה און און וכו' ובשבת דף קלא ע"א ד"ה מזד אחד ובקידושין דף טו ע"א ד"ה ונאמר להלן און:

הגהות הב"ח

א) גמ' השתא דאמרת צו לדרשא הוה דלמא כל ערל לא יאכל בו צן נכר לא יאכל צו למא לו כל ערל לא יאכל בו בו אינו אוכל אבל אוכל הוא במצה ומרור כל בן גבר לא יאכל בו בו המרת דת פוסלת ואין המרת דת פוסלת במעשר ואיצטריך למכתב ערל כצ"ל: ב) רש"י ד"ה ומלת זכרו וכו' אז יאכל צו היינו צעליו: ג) ד"ה צנקינן וכו' לה אתרומה צג"ש:

מוסף רש"י

מופנה מצד אחד למדין ומשיבין. גורה שוה שאינה מופנה משני צדדיה אלא מזד אחד, למדין ממנה אס אין להשיב, אצל אס יש להשיב משיצין (שבת קלא.).

ו א מיי' פ"ג מהלכות בכורים הלכה ה ופ"ב מהל' אבות הטומאה הלכה טו:

ז ב מיי' פ"א מהלכות מילה הלכה א ספג עשין כח טו"ע י"ד סימן רסא:

ח ג מיי' פ"ה מהלכות קרבן פסח הלכה ה ופ"ט הלכה ט:

תוספות ישנים

א) ועי'ל' אגב דכתיב בתרומה לא יאכל בו כתיב גמי בפסח לא יאכל בו. א"י מכיון שהג"ש מלמדת איסור לומר דערל אסור בתרומה כתבה צלשון איסור ולהכי כתיב לא יאכל בו: